

Vergaderjaar 2022–2023

36 200 VIII

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2023

Nr. 255

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 6 juli 2023

Tijdens de begrotingsbehandeling van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) van 24 november jl. (Handelingen II 2022/23, nr. 27, item 12) is de motie van het lid Wassenberg c.s.¹ met algemene stemmen aangenomen (Handelingen II 2022/23, nr. 28, item 15). In deze motie wordt de regering verzocht om in 2023 een onderzoek uit te zetten naar de mogelijkheid tot verdere verlaging van het aantal proeven op niet-humane primaten. In deze brief informeer ik uw Kamer over de wijze waarop ik invulling zal gaan geven aan deze motie.

Invulling van het onderzoek

De hoofdvraag van het onderzoek luidt als volgt: wat zijn de mogelijkheden voor het verder verlagen van het aantal proeven op niet-humane primaten, zonder dat dit gevolgen heeft voor het onderzoek dat strikt noodzakelijk is voor de bestrijding van levensbedreigende ziekten en uitbraken van infectieziekten die de volksgezondheid bedreigen. Hierbij vraag ik in te gaan op welk type onderzoek met niet-humane primaten nodig blijft ten behoeve van de bestrijding van levensbedreigende ziekten en uitbraken van infectieziekten die de volksgezondheid bedreigen en onder welke omstandigheden dit in de toekomst verder kan worden afgebouwd. Ook vraag ik in te gaan of en hoe de rest van het onderzoek met niet-humane primaten zo snel mogelijk naar nul kan worden afgebouwd. Ik vraag nadrukkelijk niet om een beleidsadvies, maar om een onderzoek naar wat kan en niet kan.

Om antwoord te geven op de hoofdvraag zal ik verzoeken om een onderzoek bestaande uit drie delen. Als eerste moet een gedeeld beeld worden verkregen dat als uitgangspunt voor de rest van het onderzoek

¹ Kamerstuk 36 200 VIII, nr. 113

kan dienen. Definities, cijfers en feiten – zoals aantallen proeven op niet-humane primaten, voor welke onderzoeksdoeleinden, en (internationale) trends en ontwikkelingen – moeten hierbij in kaart worden gebracht. In deze fase moet ook duidelijkheid komen over «levensbedreigende ziekte» als afbakeningscriterium. Er bestaan namelijk ziektes die bij een persoon zonder comorbiditeit niet levensbedreigend zijn, maar dat wel kunnen zijn bij (zeer) kwetsbare patiënten. Daarnaast bestaan er aandoeningen die weliswaar niet levensbedreigend zijn, maar wel een ingrijpende impact kunnen hebben op het welzijn van patiënten en hun omgeving.

Het tweede deel van het onderzoek zal ingaan op de mogelijkheden voor verdere verlaging van het aantal proeven met niet-humane primaten in Nederland. Of en hoe dit op een veilige en snelle manier kan moet duidelijk worden. Ik zou graag zien dat er wordt gekeken naar andere manieren waarop huidig onderzoek met niet-humane primaten kan worden uitgevoerd. Daarbij wil ik niet alleen laten kijken naar vervanging, vermindering en verfijning, maar ook de potentie van alternatieve technologieën, zoals *organ on a chip* en *organoïden*, laten verkennen en meewegen in het onderzoek.

In deze fase van het onderzoek is het van belang dat de haalbaarheid en de effecten van de verschillende mogelijkheden breed in kaart worden gebracht. Gedacht kan worden aan de effecten op de wetenschap en het fundamenteel onderzoek, de innovatiekracht van Nederland en het aantal niet-humane primaten en hun welzijn in Nederlands, Europees en internationaal perspectief. Internationale ontwikkelingen zijn relevant voor dit onderzoek. Ik wil daarom ook laten kijken naar de strategische Europese autonomie en (vermindering van de) afhankelijkheid van andere landen daar waar het bijvoorbeeld gaat om vaccinontwikkeling.

Naar verwachting levert het onderzoek verschillende scenario's op met wetenschappelijke, ethische, juridische, economische, internationale en maatschappelijke implicaties. Zoals gezegd moet het vraagstuk van afbouw van onderzoek met niet-humane primaten worden geplaatst in een internationale context. Daarom zal de derde en laatste fase van het onderzoek bestaan uit een review door internationale experts. Met de review wordt tevens de kwaliteit en onafhankelijkheid van het onderzoek geborgd.

Uitvoering en begeleiding van het onderzoek

In verband met een zorgvuldige en onafhankelijke aanpak van het onderzoek, stel ik een evenwichtige commissie in van deskundigen met verschillende expertises. Als commissievoorzitter zal ik iemand benoemen die aantoonbaar onafhankelijk kan handelen en daarmee niet direct gelieerd is aan het biomedische onderzoeksveld, proefdieren of proefdier-vrije alternatieven. Naast bestuurlijke ervaring, dient de beoogd voorzitter ook ruime ervaring te hebben met het maatschappelijke debat en de politieke oordeelsvorming over vraagstukken die samenhangen met wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen.

De commissie als geheel moet aantoonbaar voldoende bekend zijn met ethische aspecten van de wetenschap en/of (dier)ethiek; (bio)medische wetenschappen en het gebruik van dierproeven; alternatieve technologieën; infectieziekten; en levensbedreigende ziekten. Hierbij zal ik ook rekening houden met de onafhankelijkheid van de deskundigen in relatie tot onderzoek met niet-humane primaten, de betrokkenheid van beoogde commissieleden bij de transitie naar proefdier-vrije innovatie, en de

leeftijdsopbouw in de commissie. De commissie zal worden ondersteund en ontzorgd door een adviesbureau.

Het Ministerie van OCW is de opdrachtgever van het onderzoek. Vanwege de betrokkenheid van meerdere ministeries bij het dossier dierproeven en de transitie naar proefdiervrije innovaties wordt onder voorzitterschap van OCW een brede klankbordgroep ingericht met deelname van de meest betrokken ministeries, ZonMw en NWO. De klankbordgroep zal tevens worden betrokken bij de beleidsreactie na afloop van het onderzoek.

Vervolgproces

Mijn streven is om gedurende de zomer de commissie in te stellen. Tegelijkertijd wordt een onderzoeksbureau aangesteld dat de commissie zal ondersteunen. Het onderzoek kan vervolgens in het najaar van 2023 van start gaan. Het doel is de uitkomsten van het onderzoek en de review door internationale experts uiterlijk eind 2024 met uw Kamer te delen.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
R.H. Dijkgraaf